

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Визначено місце промислового сектора економіки Кіровоградської області серед регіонів України за рівнем конкурентних переваг і серед країн-членів ЄС за показником частки валової доданої вартості промисловості у випуску. Проведено структурно-динамічну оцінку промисловості (зокрема харчової) і товарного експорту Кіровоградщини. Окреслено напрямки розвитку переробних виробництв у Кіровоградській області на засадах міжрегіонального співробітництва та кооперації.

Конкурентні переваги промисловості Кіровоградщини (міжрегіональні порівняння)

Одним із ключових секторів економіки та потенційних напрямків зростання валового регіонального продукту і розвитку соціальної сфери Кіровоградської області є промисловість. Висока частка промисловості у обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) області (35,5% у 2015 році, що на 2% вище значення показника по Україні) зумовлює актуальність і необхідність розгляду тенденцій, проблем та перспектив розвитку цього сектора економіки Кіровоградщини.

Відповідно до побудованого рейтингу регіонів України за рівнем конкурентних переваг промисловості, у 2011-му і 2013-2014 роках Кіровоградська область входила у десятку лідерів¹. Падіння області у рейтингу до 23-го місця у 2015 році (проти 4-го у 2013-му) спричинене зниженням рівня *виробничо-господарської ефективності* і *економічної активності* промисловості (табл. 1). Зокрема, значення показників рентабельності операційної діяльності (-32,3%) і темпу приросту активів (-0,165) у Кіровоградській області були найнижчими серед регіонів України. Також у 2015 році від'ємними були рентабельність активів (-64,6%), рентабельність обороту (-56,9%) і темп приросту фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування (-114,3%).

¹ Конкурентоспроможність промисловості регіонів України : наукове видання / [С.О. Ішук, Л.Й. Созанський, Р.В. Міхель, М.І. Бирка]; НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього Національної академії наук України»; [наук. ред. С.О. Ішук]. – Львів, 2016. – 73 с.

Рівні конкурентних переваг промисловості областей України

Область	Виробничо-господарська ефективність	Економічна активність	Капітальна активність	Ресурсна ефективність	Виробнича активність	Інвестиційна активність	Інноваційна активність	Експортна активність
Вінницька	±	±	±	±	±	±	-	±
Волинська	±	±	±	-	±	+	-	+
Дніпропетровська	-	-	±	±	±	±	±	+
Донецька	-	-	±	±	±	-	-	+
Житомирська	-	-	±	-	+	±	-	±
Закарпатська	-	-	±	-	±	±	-	+
Запорізька	-	-	±	±	+	±	±	+
Івано-Франківська	-	-	-	±	+	±	-	±
Київська	-	-	±	-	±	±	-	-
Кіровоградська	-	-	±	±	±	±	±	±
Луганська	-	-	-	-	±	±	-	±
Львівська	-	-	±	-	±	±	±	±
Миколаївська	-	-	+	-	±	-	±	±
Одеська	-	-	±	±	±	±	-	-
Полтавська	-	-	-	+	+	±	-	±
Рівненська	-	-	-	±	+	±	-	±
Сумська	-	-	-	+	+	-	+	±
Тернопільська	-	-	-	±	±	±	-	±
Харківська	±	±	-	±	+	-	±	±
Херсонська	-	-	-	±	±	+	±	-
Хмельницька	-	-	±	-	±	±	-	-
Черкаська	-	-	-	+	±	±	-	-
Чернівецька	±	±	±	-	±	±	-	±
Чернігівська	-	-	±	±	±	±	-	-

Примітки:

- “ + ” – високий рівень конкурентної переваги (0,67÷1,0);
- “ ± ” – середній рівень конкурентної переваги (0,34÷0,66);
- “ - ” – низький рівень конкурентної переваги (0,00÷0,33).

Капітальна активність промисловості Кіровоградської області перебуває на середньому рівні, що зумовлено порівняно значною часткою необоротних активів у активах (45,7%), але, водночас, від'ємними темпами приросту необоротних активів (-6,9%). Середній рівень *ресурсної ефективності* промисловості базується на середніх (порівняно з іншими регіонами) значеннях показників фондівіддачі (2,486) і продуктивності праці (0,455).

Показники, що відображають *виробничу активність*, зокрема темп приросту обсягу реалізованої промислової продукції і частка промислової продукції в обсязі реалізації продукції (товарів, послуг) у Кіровоградській області у 2015 році були невисокими і становили, відповідно, 12,9% і 35,8%.

Незважаючи на високу частку промисловості в загальному обсязі надходжень прямих іноземних інвестицій в область (65,5%) *інвестиційна активність* промислового сектора економіки Кіровоградщини загалом перебувала на середньому рівні внаслідок від'ємних темпів приросту капітальних інвестицій промислових підприємств (-4,6%) і прямих іноземних інвестицій у промисловість (-14,1%).

Зростання у 2015 році значень таких показників, як частка підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств (на 10,1%) і частка витрат на інновації в загальному обсязі капітальних інвестицій (на 5,0%) дозволило підвищити рівень *інноваційної активності* промисловості Кіровоградської області. У підсумку, це забезпечило їй 4-те місце серед регіонів України за цією ключовою конкурентною перевагою. Натомість зменшення частки промислових товарів у експорті товарів та послуг (на 14,3%) і частки експорту в обсязі реалізованої промислової продукції (на 13,2%) загалом знизило рівень *експортної активності* промисловості Кіровоградської області із високого (упродовж 2013-2014 років) до середнього у 2015 році.

Основною конкурентною перевагою промисловості, що відображає вагомість цього сектора економіки із позиції його соціально-економічної результативності, є величина створеної *валової доданої вартості*².

Кіровоградська область у 2015 році була одним із лідерів (6-те місце) серед регіонів України за часткою валової доданої вартості промисловості у випуску (табл. 2).

Значення цього показника в області за усіма видами промислової діяльності переважає значення відповідних загальноукраїнських показників. Найбільшої (32,5%) частки валової доданої вартості промисловості у випуску досягнуто у постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (3-тє місце). Цей показник є вищим, аніж у середньому в країнах ЄС-28 (табл. 3). Також досить високою, порівняно з країнами-членами ЄС, є частка валової доданої вартості промисловості у випуску добувної промисловості Кіровоградщини (як і України загалом).

Натомість за показником частки валової доданої вартості промисловості і, зокрема, переробної, у випуску у 2015 році Кіровоградська область (як і Україна) займала невисокі позиції серед країн-членів ЄС-28. Основними причинами такої ситуації є переважання сировинних виробництв у переробній промисловості, а також суттєва залежність вітчизняних переробних виробництв від імпорту проміжного споживання. Зокрема, найвищі частки імпорту у проміжному споживанні в Україні були у таких виробництвах: виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (67%); виробництво гумових і пластмасових виробів (63%); текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів (59%); виробництво продуктів нафтоперероблення (57%); виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів (24%).

² Валова додана вартість (ВДВ) – це різниця між обсягом випуску і проміжним споживанням (сировиною, матеріалами та ін.). ВДВ включає оплату праці найманих працівників, інші податки, пов'язані з виробництвом, інші субсидії, пов'язані з виробництвом та валовий прибуток, змішаний дохід.

**Позиції Кіровоградщини в Україні за часткою валової доданої вартості
промисловості у випуску, %**

<i>Промисловість</i>		<i>Добувна промисловість</i>		<i>Переробна промисловість</i>		<i>Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря</i>		<i>Водопостачання; каналізація, поводження з відходами</i>	
Область	частка	Область	частка	Область	частка	Область	частка	Область	частка
Полтавська	34,5	Київська	57,8	Сумська	23,9	Чернівецька	34,9	Одеська	32,3
Сумська	30,1	Сумська	57,6	Закарпатська	23,2	Закарпатська	33,5	Миколаївська	31,5
Івано-Франківська	29,4	Львівська	57,2	Волинська	22,7	Кіровоградська	32,5	Луганська	31,4
Чернігівська	28,7	Одеська	57,1	Чернігівська	22,5	Житомирська	32,3	Херсонська	31,0
Рівненська	26,8	Миколаївська	56,4	Тернопільська	22,4	Волинська	32,2	Івано-Франківська	30,8
Кіровоградська	26,1	Полтавська	56,1	Рівненська	22,4	Полтавська	32,1	Чернігівська	30,7
Луганська	26,1	Хмельницька	56,0	Полтавська	22,0	Рівненська	32,0	Кіровоградська	30,6
Харківська	25,9	Чернівецька	55,7	Одеська	21,7	Івано-Франківська	31,9	Київська	30,2
Дніпропетровська	25,9	Волинська	55,6	Черкаська	21,7	Черкаська	31,9	Хмельницька	30,2
Львівська	25,1	Чернігівська	55,5	Львівська	21,2	Чернігівська	31,6	Житомирська	29,8
Чернівецька	24,9	Херсонська	55,3	Івано-Франківська	21,0	Сумська	31,6	Вінницька	29,6
Україна	24,6	Закарпатська	54,7	Херсонська	21,0	Тернопільська	31,5	Україна	29,4
Закарпатська	24,5	Житомирська	54,5	Кіровоградська	20,9	Львівська	31,1	Харківська	29,3
Тернопільська	24,4	Харківська	54,0	Чернівецька	20,5	Київська	30,8	Сумська	29,2
Житомирська	23,7	Вінницька	53,9	Київська	20,4	Хмельницька	30,8	Запорізька	29,1
Волинська	23,6	Черкаська	53,6	Вінницька	20,2	Миколаївська	30,4	Рівненська	28,9
Донецька	23,4	Івано-Франківська	53,3	Миколаївська	20,2	Запорізька	30,3	Дніпропетровська	28,8
Миколаївська	23,4	Тернопільська	53,1	Україна	19,6	Україна	30,2	Львівська	28,7
Одеська	23,0	Кіровоградська	52,1	Харківська	19,6	Дніпропетровська	29,9	Тернопільська	28,6
Черкаська	22,8	Рівненська	51,5	Хмельницька	19,4	Одеська	29,8	Закарпатська	28,2
Хмельницька	22,8	Україна	51,1	Запорізька	19,0	Херсонська	29,1	Полтавська	28,2
Херсонська	22,6	Донецька	49,7	Житомирська	18,5	Вінницька	28,1	Донецька	28,0
Вінницька	22,2	Запорізька	48,9	Дніпропетровська	18,4	Харківська	27,9	Волинська	27,4
Київська	21,8	Дніпропетровська	47,3	Луганська	17,3	Донецька	27,6	Черкаська	27,4
Запорізька	21,8	Луганська	45,3	Донецька	17,3	Луганська	27,1	Чернівецька	27,1

Таблиця 3

Позиції України серед країн-членів ЄС-28 за часткою валової доданої вартості у випуску, %

	Промисловість		Добувна промисловість і розроблення кар'єрів		Переробна промисловість		Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря		Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	
1	Данія	38,7	Данія	84,7	Данія	35,44	Швеція	65,8	Греція	64,4
2	Ірландія	36,9	Нідерланди	78,2	Ірландія	35,31	Ірландія	55,0	Люксембург	58,6
3	Швеція	35,8	Болгарія	63,4	Румунія	35,11	Греція	48,8	Ірландія	57,7
4	Румунія	34,6	Греція	59,8	Хорватія	34,23	Польща	46,8	Хорватія	56,8
5	Німеччина	34,4	Словаччина	59,1	Великобританія	33,90	Фінляндія	46,4	Словаччина	53,1
6	Хорватія	34,1	Ірландія	57,8	Німеччина	33,75	Словенія	45,5	Литва	52,1
7	Великобританія	34,0	Естонія	56,7	Швеція	33,22	Бельгія	44,2	Польща	51,9
8	Литва	33,5	Австрія	56,3	Словенія	32,38	Естонія	42,6	Латвія	51,5
9	Словенія	33,5	ЄС-28	55,9	Литва	31,99	Угорщина	40,4	Великобританія	47,9
10	Австрія	31,4	Великобританія	55,4	Латвія	31,40	Литва	39,4	Фінляндія	47,9
11	Греція	31,3	Литва	54,3	Австрія	31,31	Данія	39,4	Болгарія	47,9
12	Латвія	31,1	Польща	53,8	Мальта	30,46	Нідерланди	39,1	Кіпр	46,6
13	Кіпр	31,0	Чехія	52,9	Кіпр	29,75	Болгарія	38,4	Німеччина	46,1
14	ЄС-28	30,4	Україна	51,1	ЄС-28	29,12	Німеччина	37,5	Португалія	45,1
15	Польща	29,9	Італія	50,3	Франція	28,84	Чехія	37,0	Угорщина	42,0
16	Франція	29,8	Португалія	47,6	Фінляндія	27,16	Люксембург	36,3	Австрія	41,9
17	Люксембург	29,7	Словенія	46,3	Люксембург	26,95	Франція	33,4	ЄС-28	41,4
18	Фінляндія	29,2	Угорщина	45,8	Греція	26,52	Хорватія	32,5	Нідерланди	40,0
19	Естонія	28,2	Швеція	44,1	Польща	26,34	ЄС-28	32,4	Іспанія	40,0
20	Нідерланди	27,9	Німеччина	42,3	Чехія	26,11	Румунія	30,7	Мальта	39,5
21	Чехія	27,7	Люксембург	40,9	Португалія	25,36	Україна	30,2	Франція	37,9
22	Португалія	26,6	Іспанія	40,3	Італія	25,20	Кіпр	29,5	Швеція	37,7
23	Італія	26,0	Латвія	40,3	Естонія	24,80	Італія	28,8	Чехія	36,5
24	Болгарія	25,9	Франція	39,6	Угорщина	24,39	Португалія	27,1	Данія	36,0
25	Мальта	25,9	Румунія	38,6	Іспанія	24,25	Іспанія	27,0	Естонія	35,7
26	Угорщина	25,7	Бельгія	38,5	Нідерланди	23,05	Латвія	26,2	Румунія	33,6
27	Іспанія	25,3	Фінляндія	30,7	Бельгія	22,74	Австрія	25,2	Бельгія	31,2
28	Україна	24,6	Хорватія	27,6	Словаччина	21,82	Словаччина	23,6	Словенія	30,7
29	Бельгія	24,2	Кіпр	27,3	Болгарія	21,34	Великобританія	22,1	Італія	29,9
30	Словаччина	22,8	Мальта	0,0	Україна	19,6	Мальта	0,0	Україна	29,4

Структура та особливості розвитку промисловості Кіровоградської області

У структурі промислового сектора економіки Кіровоградської області стабільно домінує переробна промисловість – 73,6% від загального обсягу реалізованої промислової продукції у 2016 році, що на 9,2 відсоткових пункти більше, аніж в Україні загалом (табл. 4). За цим показником область посідає 7-е місце серед регіонів України.

Таблиця 4

Структура промисловості, %

Види промислової діяльності	Кіровоградська область		Україна	
	2015 р.	2016 р.	2015 р.	2016 р.
Промисловість	100,0	100,0	100,0	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	8,2	3,9	10,8	13,0
Переробна промисловість	78,0	73,6	64,1	64,4
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	48,9	40,2	22,4	21,6
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	0,4	0,5	1,0	1,0
виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	2,4	2,1	3,4	3,4
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	0,0	0,0	3,4	3,3
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	1,7	1,4	3,8	3,2
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,0	0,0	1,1	1,4
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	2,6	2,5	4,8	5,1
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування	11,4	11,0	15,7	17,1
машинобудування	8,3	11,8	6,5	6,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	12,3	21,4	23,9	21,5
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1,5	1,1	1,2	1,1

Зростаючою тенденцією в області характеризується і постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, частка якого у 2016 році становила 21,4% проти 11,8% у 2013-му (в Україні ця частка становила 21,5% проти 25,2% відповідно).

За значеннями індексу промислової продукції промисловість Кіровоградщини загалом та її основні види (добувна і переробна

промисловість, а також постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря) у 2016 році випередила не лише Львівську область (одного з лідерів за кількістю новостворених переробних підприємств), але й Україну, що є ознакою пришвидшення ділової активності у цьому секторі економіки області та її адаптації до негативного впливу зовнішніх чинників (табл. 5).

Таблиця 5

Індекс промислової продукції у 2016 році, %

<i>Вид промислової діяльності</i>	<i>Кіровоградська область</i>	<i>Львівська область</i>	<i>Україна</i>
Промисловість	120,3	99,3	102,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	117,8	95,6	99,8
Переробна промисловість	122,7	99,3	104,3
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	125,5	106,5	104,4
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	105,9	111,4	102,2
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	128,8	112,7	102,0
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	н.д	н.д	108,7
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	85,4	102,2	101,1
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	89,5	125,8	104,4
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	92,5	110,6	109,4
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	102,3	97,6	106,8
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	142,7	100,5	102
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	109,5	103,5	102,5

Тенденції розвитку переробної промисловості у Кіровоградській області свідчать про позитивну динаміку, зокрема, харчових, текстильних і деревообробних виробництв. Суттєве переважання частки переробної промисловості загалом і, зокрема, виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, а також машинобудування у промисловості Кіровоградської області над аналогічними показниками в Україні дають підстави стверджувати про наявність добре розвиненої промислової спеціалізації області і значного ресурсного та виробничого потенціалу для

подальшого розвитку виробництв харчової і машинобудівної промисловості. Так, у 2016 році частка Кіровоградської області у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів в Україні становила 2,4%, а у машинобудуванні – 2,3%, що (з урахуванням величини цієї області за площею і людським ресурсами, задіяними у промисловості) є досить хорошим результатом.

За декількома найвагомішими виробництвами харчової промисловості Кіровоградщині належать провідні позиції серед регіонів України. Зокрема, це стосується виробництв м'яса великої рогатої худоби (8-ме місце), ковбасних та подібних продуктів з м'яса (4-те місце), олії соняшникової нерафінованої та її фракцій (3-тє місце) (табл. 6).

Таблиця 6

Місце Кіровоградщини серед областей України за обсягом основних виробництв харчової промисловості у 2015 році

<i>Виробництво м'яса великої рогатої худоби свіжого чи охолодженого</i>		<i>Виробництво виробів ковбасних та подібних продуктів з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібних виробів і харчових продуктів на їхній основі</i>		<i>Виробництво олії соняшникової нерафінованої та її фракцій (крім хімічно модифікованих)</i>	
Область	Ранг	Область	Ранг	Область	Ранг
Вінницька	1	Дніпропетровська	1	Запорізька	1
Київська	2	Полтавська	2	Одеська	2
Сумська	3	Донецька	3	Кіровоградська	3
Житомирська	4	Кіровоградська	4	Вінницька	4
Черкаська	5	Житомирська	5	Харківська	5
Полтавська	6	Харківська	6	Дніпропетровська	6
Чернівецька	7	Запорізька	7	Миколаївська	7
Кіровоградська	8	Волинська	8	Полтавська	8
Чернігівська	9	Львівська	9	Херсонська	9
Рівненська	10	Київська	10	Донецька	10
Харківська	11	Одеська	11	Київська	11
Дніпропетровська	12	Вінницька	12	Луганська	12
Івано-Франківська	13	Хмельницька	13	Черкаська	13
Тернопільська	14	Чернівецька	14	Чернівецька	14
Львівська	15	Черкаська	15	Чернігівська	15
Запорізька	16	Івано-Франківська	16	Сумська	16
Хмельницька	17	Миколаївська	17	Тернопільська	17
Волинська	18	Чернігівська	18	Хмельницька	18
Луганська	19	Сумська	19	Житомирська	19
Миколаївська	20	Закарпатська	20	Волинська	н.д
Херсонська	21	Рівненська	21	Закарпатська	н.д
Одеська	22	Тернопільська	22	Івано-Франківська	н.д
Донецька	23	Луганська	н.д	Львівська	н.д
Закарпатська	н.д	Херсонська	н.д	Рівненська	н.д

Продукція харчових підприємств є основою українського товарного експорту (частка товарних груп I-IV у структурі експорту з України займає понад 40%). Ця ж продукція переважає і в товарному експорті Кіровоградської області (табл. 7), а відтак пріоритетним завданням розвитку економіки останньої є нарощення експортної активності, надто в умовах освоєння нових ринків збуту.

Таблиця 7

**Товарна структура експорту Кіровоградської області
(за основними товарними групами), %**

<i>Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	0,4	0,8	1,2	1,9
II. Продукти рослинного походження	7,3	10,0	22,1	24,8
<i>III. Жири та олії тваринного або рослинного походження</i>	<i>58,4</i>	<i>55,0</i>	<i>33,9</i>	<i>40,2</i>
IV. Готові харчові продукти	12,4	15,5	17,4	9,8
V. Мінеральні продукти	3,9	3,7	5,0	3,5
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	0,4	0,3	0,7	1,1
IX. Деревина і вироби з деревини	0,9	1,0	1,8	1,5
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	0,8	0,0	1,2	1,3
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	13,1	10,7	13,9	14,0

Як засвідчили результати розрахунку коефіцієнта покриття товарного імпорту експортом за основними товарними групами у 2016 році, переробна промисловість Кіровоградської області має великий потенціал для заповнення своєю продукцією внутрішнього ринку (табл. 8). Так, зокрема для продукції тваринного походження і мінеральних продуктів є великі ніші на ринку Львівської області, яка імпортує аналогічні товари з-за кордону. Також ці області володіють необхідним потенціалом (Кіровоградська – сировинним, а Львівська – виробничим) для створення спільних підприємств із виготовлення харчових продуктів (товарні групи II, III, IV), продукції машинобудування і деревообробки.

Ще одним перспективним напрямком виробничої кооперації Кіровоградської і Львівської областей є розвиток хімічних виробництв, які на теперішній час є імпортозалежними унаслідок втрати потенціалу (реорганізації або закриття) діючих підприємств цього виду промисловості. Співпраця

Кіровоградщини з іншими регіонами України є доцільною в площині розвитку легкої промисловості і металообробки.

Таблиця 8

Коефіцієнт покриття товарного імпорту експортом у 2016 році

<i>Товарна група</i>	<i>Кіровоградська область</i>	<i>Львівська область</i>	<i>Україна</i>
Усього	2,34	0,75	0,93
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	32,50	0,34	1,24
II. Продукти рослинного походження	22,77	1,07	6,30
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	3480,45	11,15	16,11
IV. Готові харчові продукти	33,25	1,27	1,41
V. Мінеральні продукти	4,38	0,02	0,32
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	0,50	0,08	0,28
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	0,16	0,05	0,14
VIII. Шкури необроблені, шкірапвчищена	-	0,48	0,58
IX. Деревина і вироби з деревини	74,21	10,76	5,75
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	-	0,58	0,59
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	0,51	0,64	0,44
XII. Взуття, головні убори, парасольки	-	1,04	0,61
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	-	0,31	0,49
XIV.71. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	0,10	0,32	0,77
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	-	0,22	3,62
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	0,86	0,90	0,46
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	0,05	0,11	0,19
XX. Різні промислові товари	-	6,12	0,86

Висновки і пропозиції

Наявний суттєвий ресурсний потенціал харчової промисловості Кіровоградської області і, водночас, переважання сировинних виробництв у ній зумовлюють необхідність розвитку цього та інших видів переробної промисловості, зокрема, у таких напрямках:

1) нарощення обсягів виробництва продукції із вищим ступенем обробки сировини;

2) збільшення частки готової продукції у товарному експорті.

Досягненню окреслених завдань розвитку промисловості Кіровоградщини сприятиме реалізація відповідних заходів у напрямку

розвитку міжрегіонального співробітництва та кооперації шляхом обміну ресурсами, технологіями, людським капіталом, зокрема, із областями Західного регіону України. У цих областях в останні роки спостерігаються тенденції до збільшення кількості промислових підприємств та потужностей у харчовій, текстильній і машинобудівній промисловості. Однак сировинних ресурсів для суттєвого розвитку цих виробництв у регіонів недостатньо, тоді як у Кіровоградській області – їх надлишок.

Таким чином, співпраця промислових підприємств Кіровоградщини і Західного регіону може бути взаємовигідною та сприятиме збільшенню обсягів готової продукції і залученню внутрішніх інвестицій в економіку країни загалом.

Практичній реалізації такої співпраці сприятиме створення на базі Кіровоградської ОДА *міжрегіонального консультативно-аналітичного центру розвитку промисловості* (МКАЦРП), який може функціонувати в онлайн-режимі.

Мета функціонування такого центру – це сприяння розвитку та підтримка переробних виробництв у регіонах України. Найважливіші **завдання** МКАЦРП – залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій у переробні виробництва регіонів України; юридична, аналітична, маркетингова та логістична підтримка функціонування підприємств переробної промисловості.

Учасники МКАЦРП: наукові установи, профільні департаменти обласних державних адміністрацій, регіональні торгово-промислові палати та їх закордонні представництва.

Способи реалізації завдань МКАЦРП:

- розробка та поширення у міжнародних та вітчизняних інформаційних ресурсах оглядів і паспортів перспективних ринків для продукції української переробної промисловості;

- розробка та розповсюдження бізнес-планів розвитку переробних виробництв і консалтинговий супровід їх реалізації для активізації розвитку малого та середнього бізнесу у переробній промисловості;

- пошук перспективних сегментів на зовнішніх ринках для вітчизняної промислової продукції та можливостей міжрегіональної співпраці в межах національної економіки;
- інформування виробників про наявні та прогнозовані зміни попиту та цінових і якісних вимог на ключові товари переробних виробництв;
- юридичний супровід та сприяння налагодженню міжнародної співпраці малого і середнього бізнесу, що функціонує у переробній промисловості.

Таким чином, діяльність МКАЦРП забезпечить створення інформаційної бази щодо об'єктів капіталовкладень у регіонах України і потенційних вітчизняних постачальників обладнання та інших ресурсів. У підсумку, це сприятиме розвитку вітчизняної переробної промисловості, зокрема унаслідок: посилення виробничої кооперації; визначення напрямків імпортозаміщення; збільшення експортної активності підприємств; мінімізації ризиків, пов'язаних зі скороченням надходжень від експорту у разі погіршення кон'юнктури на світових ринках.